

יט וַיֵּרָא יְהוָה וַיִּנְאָץ מִפְּעַם בְּנֵוֹ וּבְנִתָּיו:

וַיֵּרָא יְהוָה וַיִּנְאָץ מִפְּעַם בְּנֵוֹ וּבְנִתָּיו:

וַיְגַלֵּי קָדָם יי וַתִּקַּף רַגְזָה מִדְּאֲרָגִיזוֹ קְדָמוּהִי בְּנִין וּבָנָן:

כ וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פְּנֵי מַהֶם אֲרָאָה מָה אַחֲרֵיתָם כִּי דוֹר תִּהְפָּכֵת הִמָּה בְּנִים לֹא-אֱמֹן
בָּם:

וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פְּנֵי מַהֶם אֲרָאָה מָה אַחֲרֵיתָם כִּי דוֹר תִּהְפָּכֵת הִמָּה בְּנִים לֹא-אֱמֹן בָּם:

וַאֲמַר אֶסְלַק שְׁכַנְתִּי מִנְהוֹן גְּלִי קְדָמִי מָא יְהִי בְּסוֹפִיהוֹן אַרִי דְרָא דְאֲשַׁנִּי אַנּוּן בְּנִיָּא דְלִית בְּהוֹן הִימְנוּ:

כא הם קנאוני בלא-אל * כַּעֲסוֹנֵי בְּהַבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא-עֵם בְּנֵוֹי נָבַל אַכְעִיסֶם:

הֵם קְנִאוּנִי בְּלֹא-אֵל כַּעֲסוֹנֵי בְּהַבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא-עֵם בְּנֵוֹי נָבַל אַכְעִיסֶם:

אֲנִין אֶקְנִיאוּ קְדָמִי בְּלֹא דַחְלָא אֲרָגִיזוֹ קְדָמִי בְּפִלְחָן טַעוֹן וְאֲנָא אֶקְנִינִין בְּלֹא עֵם בְּעַמָּא טַפְּשָׂא אֲרָגְזוֹן:

כב כִּי-אֵשׁ קָדְחָהּ בְּאֲפִי וַתִּיקָד עַד-שָׂאוֹל תַּחֲתֵית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהַט מוֹסְדֵי
הָרִים:

כִּי-אֵשׁ קָדְחָהּ בְּאֲפִי וַתִּיקָד עַד-שָׂאוֹל תַּחֲתֵית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהַט מוֹסְדֵי הָרִים:

אַרִי קְדוּם תִּקִּיף פְּאֲשָׂא נַפֵּק מִקְדָּמִי בְּרַגְזוֹ וְשַׁצִּי עַד שָׂאוֹל אֲרַעִית וְאֶסְפָּה אֲרַעָא וְעַלְלַתְהָ וְשִׁיַּצִּית עַד סִיפֵי

טוֹרִיא:

כג אֶסְפָּה עֲלִימוֹ רַעוֹת חֲצִי אַכְלָה-בָּם:

אֶסְפָּה עֲלִימוֹ רַעוֹת חֲצִי אַכְלָה-בָּם:

אֶסְפָּה עֲלִיהוֹן בִּישִׁין מִכְתְּשֵׁי אֲשַׁצִּי בְּהוֹן:

~~~~~ רש"י ~~~~~

(ב) מה אחריתם, מה תעלה בהם בסופם. כי דור תהפכת המה, מהפכין רצונו לכעס. לא-אמן בם, אין גדולי נפרים בהם, פי הוריתים הרף טובה וסרו ממנה. אמן, לשון 'יִהְיֶה אֱמֶן', נודרטור"ה בלע"ז (ערציהען, ערנעהרן). דָּבָר אַחַר "אמן", לשון אמונה פתרגומו, אמרו בסיני "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", וְלִשְׁעָה קֵלָה בְּטָלוּ הַבְּטָחָתָם וְעָשׂוּ הָעֵגֶל:

(כא) קנאוני, הבעירו חמתו. בלא-אל, בדבר שאינו אלה. בלא-עם, בעובדי פוכבים שאין להם שם, כמו שנאמר "הן ארץ פשדים זה העם לא היה", ובעשו הוא אומר "בזוי אתה מאד". בנזוי נבל אכעיסם, אלו המינים, וכן הוא אומר "אמר נבל בלבו אין אלהים":

(כב) קדחה, בערה. ותיקד, בכסם עד היסוד. ותאכל ארץ ויבלה, ארצכם ויבולה. ותלהט, ירושלים המיסדת על ההרים, שנאמר "ירושלים הרים סביב לה":

(כג) אספה עלימו רעות, אחבר רעה על רעה, לשון "ספו שנה על שנה", "ספות הררה", "עולותיכם ספו על זבחיכם".

כד מזו רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן־בהמת אשלח־בם עם־חמת זחלי עפר:
מזו רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן־בהמת אשלח־בם עם־חמת זחלי עפר:
נפחי כפן ואכולי עוף וכתישי רוחין בישן ושן חיות ברא אגרי בהון עם חמת תניניא דזחלין בעפרא:

כה מחוץ תשפל־חרב ומחדרים אימה גם־בחור גם־בתולה יונק עם־איש שיבה:
מחוץ תשפל־חרב ומחדרים אימה גם־בחור גם־בתולה יונק עם־איש שיבה:
מברא תתפל חרבא ומתנייא חרגת מותא אף עולמיהון אף עולמתהון ינקהון עם אנש סביהון:

כו אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם:
אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם:
אמרית יחול רוגזי עליהון ואשצנון אבטל מבני אנשא דוכרניהון:

~~~~~ רש"י ~~~~~

דבר אחר "אספה" — אכלה, כמו "פן תספה". **חצי אכלה־בם**, כל חצי אשלים בהם, וקללה זו לפי הפרענות לברכה היא: חצי כלים והם אינם כלים:

(כד) מזו רעב, אונקלוס תרגם 'נפחי כפן', ואין לי עד מוכיח עליו. ומשמו של רבי משה הדרשן מטילוש"א שמעתי: שעירי רעב, אדם פחוש מגדל שער על בשרו. **מזו**, לשון ארמי שער, מזיא, דהוה מהפך במזיא. **ולחמי רשף**, השדים נלחמו בהם, שנאמר "ובני רשף יגביהו עוף", והם שדים. **וקטב מרירי**, וכריתות שד ששמו מרירי. **קטב**, כריתה, כמו "אהי קטבך שאול". **ושן־בהמת**, מעשה היה והיו הרחלים נושכין וממיתין. **חמת זחלי עפר**, ארס נחשים המהלכים על גחנם על העפר, כמים הזוחלים על הארץ. זחילה, לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפשף על העפר והולך:

(כה) מחוץ תשפל־חרב, מחוץ לעיר תשפלם חרב גיסות. **ומחדרים אימה**, כשבורח ונמלט מן החרב, חדרי לבו נוקפים עליו מחמת אימה, והוא מת והולך בה. דבר אחר: "ומחדרים אימה" — בבית תהיה אימת דבר, כמה שנאמר "פי עלה מות בחלונינו", וכן תרגם אונקלוס. דבר אחר: "מחוץ תשפל־חרב", על מה שעשו בחוצות, שנאמר "ומספר חוצות ירושלים שמתם מזבחות לבשת". **ומחדרים אימה**, על מה שעשו בחדרי חדרים, שנאמר "אשר זקני בית ישראל עושים בחשף בחדרי משכיתו":

(כו) אמרתי אפאיהם, אמרתי בלבי אפאה אותם. ויש לפרש "אפאיהם", אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר, ודגמתו מציינו בעזרא "ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה", להפקר, וכן חברו מנחם. ויש פותרים אותו פתרגומו 'יחול רגזי עליהון', ולא יתכן, שאם כן היה לו לכתב 'אפאיהם', אחת לשמוש, ואחת ליסוד, כמו "אאזרך", "אאמצכם כמו פי", והא' התיכונה אינה ראויה בו כלל. ואונקלוס תרגם אחר לשון הברייתא השנויה בספרי החולקת תבה זו לג' תבות: אמרתי אף אי הם, אמרתי באפי אתנם כאלו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם: איה הם:

כּו לֹאִי כַּעַם אֹיֵב אֲנֹר פִּן־יִנְכְּרוּ צְרִימוּ פִן־יֹאמְרוּ יִדְנוּ רָמָה וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל כָּל־זֹאת:
לֹאִי כַּעַם אֹיֵב אֲנֹר פִּן־יִנְכְּרוּ צְרִימוּ פִן־יֹאמְרוּ יִדְנוּ רָמָה וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל כָּל־זֹאת:
אֲלוּל־פּוֹן רְגָזָא דְסַנְאָה כְּנִישׁ דִּילְמָא יִתְרַכְּב בְּעַל דְּכָבָא דִּילְמָא יִימְרוּן יִדְנָא תְּקִיפַת לָנָא וְלֹא מִן קָדָם
יִי הֵוַת כָּל דָּא:

כּח כִּי־גֹי אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה וְאִין בְּהֶם תְּבוּנָה:

כִּי־גֹי אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה וְאִין בְּהֶם תְּבוּנָה:

אֲרִי עִם מְאֲבְדֵי עֲצָה אֲנִין וְלִית בְּהוֹן סוּכְלִתְנוּ: **חמישי**

רש"י

(כז) לֹאִי כַּעַם אֹיֵב אֲנֹר, אִם לֹא שְׂפַעַס אֹיֵב כְּנוּס עֲלֵיהֶם לְהַשְׁחִיתָם, וְאִם יוּכַל לָהֶם וַיִּשְׁחִיתָם, יִתְּלֶה הַגְּדֻלָּה בּוֹ, וּבִאֲלֵהֶיו, וְלֹא יִתְּלֶה הַגְּדֻלָּה בִּי, וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר "פִּן יִנְכְּרוּ צְרִימוּ", יִנְכְּרוּ תְּדַבֵּר לְתַלּוֹת גְּבוּרָתוֹ בְּעִבּוּדַת כּוֹכָבִים, שְׂאִין הַגְּדֻלָּה שְׁלוֹ. פִּן־יֹאמְרוּ יִדְנוּ רָמָה וְגו':

(כח) כִּי, אוֹתוֹ גֹּי. אֲבָד עֲצוֹת הַמָּה וְאִין בְּהֶם תְּבוּנָה, שְׂאֵלוֹ הֵיוּ חֲכָמִים שְׂכִילוּ זֹאת: "אֵיכָה יִרְדֹּף" וְגו':